

Sýc rousný (Aegolius funereus) v Orlických horách

Stanislav Havel, Praha

O sýci rousném, této krásné a zajímavé sovičce, není mnoho zpráv. Souhrnné údaje o výskytu a hnízdění ve východních Čechách v období 1958 - 1978 podává ŠTANCL (1979). Je to 26 bodů, z nichž se CHKO Orlické hory týkají tyto tři.

1. Dne 23. 1. 1951 střelen v lese u Skuhrova
2. V roce 1958 vyhníždil na Velké Deštné
3. V únoru 1965 byl slyšen a pozorován v okolí Kunštátské kaple.

V bodech č. 2 a č. 3 je citován SKLENĚŘ (1977), podle tohoto autora se sýc rousný ve vrcholových partiích vyskytuje pravidelně a zřejmě i pravidelně hnízdí, doklad je ale pouze z roku 1958. Výskyt v Bystrzyckých horách na polské straně je předpokládán, nejbližše bylo hnízdění zjištěno v Stolowych horách a na Sněžníku v třicátých letech TOMIALOJČ (1972). Jako člen skupiny ornitologů při správě CHKO Orlické hory věnuji sýcům rousným pozornost od roku 1979 a v tomto příspěvku bych chtěl doplnit výše uvedené údaje o některá nová zjištění.

Zjišťování jsem prováděl odposlechem při nočních a předjitřních pochůzkách po hřebenové turistické cestě. Po rozednění jsem si vytypovával porosty a na obsazených lokalitách vyhledával hnízdní dutiny. V roce 1980 ve spolupráci s T. Bělkou a J. Hlaváčkem.

Lokality, na kterých jsem sýce rousné zjistil (obr. 1.), jsou vrcholové partie a severovýchodní svahy Orlických hor v nadmořské výšce 960-1035 m. Porost je řidší, různě stará smrčina s vtroušeným jeřábem. Pouze na lokalitě Komářův vrch je smrková bučina. Poblíž jsou vždy podmáčené porosty nebo prameniště a mýtiny či světliny ohraničené smrkovým mlázím. Sýci mají k dispozici pouze přirozené dutiny, které vznikají po ulomení vrcholků nebo větví stromů. Datel černý (*Dryocopus martius*),

jehož hnízdní dutiny by mohl sýc obsadit hnízdí v nižších polohách. V roce 1979 jsme na Anenském a Komářím vrchu vyvěsili několik vhodných budek, následující rok i na další místa.

V letech 1979 - 1980 jsem slyšel houkat tři samce sýce rousného na vhodných lokalitách v hnízdní době. V roce 1980 nebyly obsazeny lokality na Anenském a Komářím vrchu, snad to bylo dáno přítomností puštíka obecného (*Strix aluco*), který houkal 25. 3. mezi lokalitami a pravděpodobně tam i vyhníždil. V roce 1981 byla opouštěna lokalita na Komářím vrchu, vznikl tam polom který byl postupně zpracováván.

V témže roce t.j. 1981 jsem našel tři hnízdící páry a v souvislosti s tím oproti předchozím rokům počet kontrol stoupl. Dva páry vyhníždily úspěšně, třetí hnízdění bylo zničeno pravděpodobně kunou lesní, kterou jsem v okolí několikrát pozoroval.

Na obou místech na Kunštátské kapli hnízdili sýci asi 8 m vysoko v přirozených dutinách na smrcích. Obě dutiny byly přibližně stejné velikosti: hloubka 25 cm, hnízdní kotlinka 20 x 20 cm, vstupní otvor svrchu, podlouhlý, široký asi 8 cm, otočený k jihozápadu. Začátek snůšek připadl pravděpodobně na druhou půli dubna a konec května. Na Anenském vrchu sýci vyhníždili v budce, začátek snůšky připadl na druhou půli května. Vzdálenost mezi hnízdy na Kunštátské kapli byla asi 300 m a Anenský vrch je od tohoto místa asi 5,5 km vše vzdušnou čarou.

Přehled výskytu sýce rousného na sledovaných lokalitách. Anenský vrch (995 m n.m.)

1979: Při kontrole 8.5. slyšen houkající samec.

1980: Kontroly negativní.

1981: První kontrola 14. 4. negativní, 29. 5. samice sedí v budce na pěti vejcích. Dne 20. 6. sedí samice na třech asi třídních mláďatech a třech vejcích. Dne 27. 6. T. Bělka a Z. Volf okroužkovali šest mláďat. Při poslední kontrole 23. 7. byla v budce již jen dvě nejmladší mláďata, zbývající pravděpodobně úspěšně vylétala.

Komáří vrch (992 m n.m.)

1979 : Ve dnech 6. a 7. 5. slyšen houkající samec.

1980-1981 : kontroly negativní.

Kunštátská kaple (1035 m n.m.)

lokalita č. 1 :

1979 : Nekontrolována.

1980 : Kontrola 25. a 26. 3. negativní, 8. 5. zjištěn houkající samec

1981 : Ve dnech 14. 4. a 28. 5. slyšen houkající samec, 29. 5. houkající samec u obsazené dutiny - samice seděla na jednom vejci. Dne 7. 6. slyšel Z. Volf (in litt) houkajícího samce, 20. 6. hnízdní dutina opuštěna, v dutině nalezeny skořápky a jedno neporušené vejce .

lokalita č. 2 :

1979 : Nekontrolována.

1980 : Kontrola 25. a 26. 3. negativní, 8. 5. nezjišťován.

1981 : Dne 14. 4. slyšen houkající samec, 28. 5. nezjištěn.

Dne 7. 6. zastihl Z. Volf (in litt) dospělého ptáka s potravou, 20. 6. nalezena obsazená dutina - s dvěmi mláďaty, jedno vzletné druhé okroužkované.

Několik slov k hlasovým projevům sýce rousného. V době hnízdění houká samec i ve dne a zdá se, že i při vyrušení. S posledním případem jsem se setkal zatím jen jednou. Dne 14. 4. v 13.45, když jsem přicházel po cestě k lokalitě na Kunštátské kapli, ozval se sýc svým příjemným hlasem až v mé těsné blízkosti. Tento jeho hlas připomíná pískání vzdálené lokálky a bezprostředně přechází v charakteristické houkání. Odpoledne se jím ozýval téměř každou hodinu a naposledy se takto ozval v 20.15. Potom pouze houkal, a to od 21.05 až do mého odchodu v 22.30 pouze s malými přestávkami, ráno houkal naposled v 5.30. Podle svých dalších pozorování usuzuji, že samec při hledání partnera volá z různě od sebe vzdálených míst. V době hnízdění

houká potom z jednoho místa, a to převážně v blízkosti hnízdní dutiny. Na Kunštátské kapli to bylo asi 60 m. Na tomto místě jsem také zjistil, že dutina původně používaná samcem jako zasnobárna, byla později použita ke hnízdění.

Z dosavadních pozorování lze usuzovat, že sýc rousný není v Orlických horách nijak mimořádně vzácným hnízdivcem. Vzhledem k rozloze území, vhodnosti biotopů, hnízdním možnostem a úživnosti lokalit se však vyskytuje řídce. Území je sledováno soustavněji příliš krátkou dobu, než aby bylo možné dělat konkrétnější závěry o hustotě osídlení, a porovnání s populací v minulosti nám starší pouze kusé údaje ani neumožňují. Sýc rousný uniká a uniká pozornosti svým způsobem života v odlehlých a někdy i hůře přístupných místech. Přispívá k tomu i fakt, že v době jeho toku bývá většinou ještě souvislá sněhová pokrývka. Pro zjištění hnízdění je snad neefektivnější vyvěšování budek, jak prokázal HRUŠKA a kol. (1979), v Krušných horách. Tím lze současně přispívat k obsazování vhodných lokalit i k ochraně této zajímavé sovičky.

Porosty ve vrcholových partiích Orlických hor jsou vlivem exhalací místy ve špatném stavu a pravděpodobně je potká osud Krušných hor. Bude zajímavé, jak se změní skladba a početnost avifauny tohoto pěkného a zajímavého horského pásu.

Literatura :

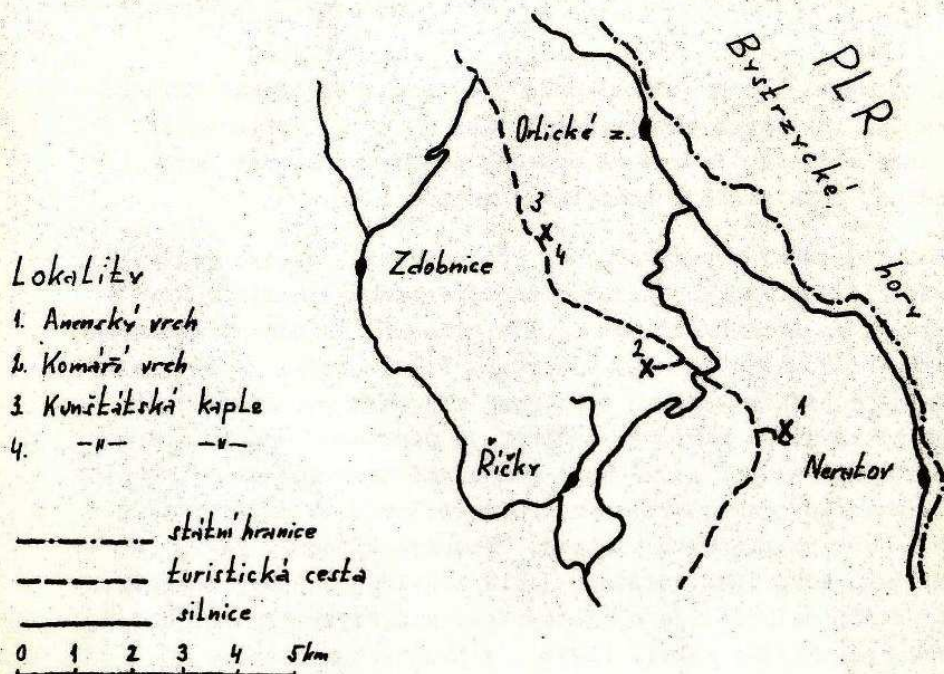
Štancl L., 1979 : Sovy východních Čech II. Práce a studie - Přír., Pardubice 11 : 119 - 120.

Hruška J. a kol., 1979 : Poznatky z hnízdění sýců rousných. Památky a příroda. 4,3 : 171 - 173

Tomialojć L., 1972 : Ptaki polski. Wykaz gatunków i rozmieszczenie. PNW Warszawa.

Sklenář J., 1977 : Ptáci. Příroda Orlických hor a podorlicka. 618

Havel S., 1979 : Ornitologická pozorování. Zprávy ČsOS 19: 26.

Orlovec říční (Pandion haliaetus L.) na Bohdanečském rybníce

Miloslav Hříbek, Pardubice

30. srpna 1981 jsem pozoroval na Bohdanečském rybníce orlovce říčního. Tento dravec s nápadně bílou spodinou těla kroužil nad hladinou celého rybníka a jakmile se přiblížil k pochopu zákosnímu (Circus aeruginosus), pochop na něj zaútočil. Jednou po dobu mého pozorování zasedl na suchý strom v hrázi rybníka.

13. 9. 1981 v 8,40 až 45 hod. pozoroval orlovce na Bohdanečském rybníce Milan Hošek (in verb). Orlovec lovil a letěl nad hladinou rybníka. Napadli ho dva rackové a společně s pochopem rákosním jej vypudili z hladiny nad les a dále nad pastviny kam už dalekohledem neviděl. Čekal ještě 20min., ale orlovec se už neukázal.

Při pohledu do historie výskytu tohoto dravce na Pardubicku Musílek (1946) uvádí orlovce říčního jako častého hosta na našich rybnících, zejména na podzimním tahu.

Dr. Obhlídal pozoroval tohoto dravce 17. 4. 1942 nad sádkami v Bohdanči a 1., 2. května 1942 nad Bohdanečským rybníkem. Štancl jej pozoroval na tahu 30. 3. 1956 a 2. 4. 1963 nad Bohdanečským rybníkem. Dále Štancl (1978) píše, že na rybnících u Bukovky jej na podzim pravidelně zastihneme, ale v práci Ptactvo SPR Bohdanečský rybník a rybník MATKA (1973) jej uvádí na tahu jako řídkého. Na Labi bývá pravidelně zastížen na podzimním tahu a při zimování (SKLENÁŘ 1969).

Konkrétní pozorování z našeho kraje jsou i z letního období: v březnu až polovině června 1955 pozorován pár na Bohdanečském rybníce (ŠTANCL 1973), 1 pár orlovců se zdržoval v březnu až květnu 1955 na rybníce Černý Nadýmač u Habřiny Vlčí. Později byl pozorován s jedním mládětem (ŠTANCL). V roce 1960 na Sopřečském rybníce pozoroval Kratochvíl v červnu až srpnu pár orlovců. Hnízdění však řádně doloženo nebylo (HUDEC, ČERNÝ 1977). Pouze literární údaj Fričův z roku 1971 uvádí hnízdění orlovců říčních v našem kraji v r. 1855 na lípě u rybníka Semtín (dnes již zaniklého).